

RAFEL, Joaquim (ed.) (1997): *Documents normatius 1962-1996 (amb les novetats del diccionari)*. Barcelona: IEC, 228 p. (Biblioteca Filològica, XXXII).

El llibre que ressenyem ací aplega en un volum diverses propostes normatives de caire ortogràfic, morfològic i lèxic que l'IEC havia aprovat durant un període de temps certament llarg (1962-1996) i que s'havien donat a conèixer abans, en bona part, a través dels *Documents de la Secció Filològica (DocSF)* (vol. I [1990], II [1992] i III [1996]). És una bona iniciativa de reunir en una mateixa obra una sèrie de textos normatius apareguts esparsament: això en facilitarà la consulta i n'augmentarà l'eficàcia.

Obrin aquest volum, editat a cura de Joaquim Rafel, les «Noves normes ortogràfiques sobre els noms en *-es*», aprovades el 7 de febrer de 1984 i publicades per primera volta l'any 1990, dins els *DocSF* (I, p. 79-80). El manteniment de grafies en *-as* del tipus *àlias*, *mecenas* o *messias* no s'adeia amb un dels trets més característics de la nostra fonètica històrica, ben reflectit en la tradició ortogràfica: el tancament en *e* (vocal neutra en els parlars orientals) de les *aa* àtones finals travades. Bé és veritat que afectava un grup contret de mots (vocables cultes i noms propis d'ascendència clàssica i hebrea); representava, però, una certa incoherència dins la convenció ortogràfica catalana i una excepció més que l'usuari havia d'aprendre.

Hi ha, tot seguit, dos documents més vinculats amb qüestions ortogràfiques: el primer tracta «Sobre la grafia dels mots compostos i prefixats que contenen formants amb una essa inicial etimològica seguida de consonant»; aquest text és revisió de l'aprovat per la Secció Filològica de l'IEC el 17 de gener de 1992 i publicat aqueix mateix any dins els *DocSF* (II, p. 85-96). El segon document s'ocupa de «L'ús del guionet en l'escriptura dels mots formats per composició o per

prefixació»; aquest va ser aprovat el 15 de març de 1996 i es va publicar aqueix any, també, dins els *DocSF* (III, p. 22-39).

L'elaboració del *DIEC* ha estat una bona ocasió per a revisar dues qüestions ortogràfiques vinculades amb mecanismes fonamentals de producció lèxica (la prefixació i la composició); són procediments amb un grau de freqüència important en la generació de mots i termes nous, parcel·la de gran interès en l'actual procés de normalització terminològica i en la difusió del català en àmbits de molta influència sobre l'ús de la llengua, com ara els mitjans de comunicació. Totes les dues qüestions han desvetllat més d'un dubte i, fins i tot, han generat polèmica. Pel que fa a la primera, podíem trobar, convivint fins i tot dins un mateix municipi, rètols del tipus *polisportiu* i *poliesportiu*, o, en un mateix text, *aerosquí* i *aeroesquí*. La proposta normativa prova de fer llum, especialment, sobre els casos en què cal introduir una *e* protètica, terreny no exempt de dificultats.¹

El document sobre l'ús del guionet també està vinculat estretament amb l'objectiu de sistematitzar i de simplificar certs aspectes de l'ortografia catalana. Certament, com ja reconeix el preàmbul del document, «la normativa sobre aquesta qüestió no havia estat resolta fins en aquest moment d'una manera prou satisfactòria» (p. 19); els guionets, mitjans adreçats, si més no de bon principi, a facilitar la comunicació escrita, havien esdevingut una font de dubtes i vacil·lacions. Un recurs gràfic com aquest ha consumit tradicionalment molts d'esforços dels mestres i dels estudiants. Paral·lelament, tot i que la composició havia estat de sempre un mecanisme de generació lèxica molt productiu, a les hores d'ara s'ha fet cada volta més freqüent; hi deuen haver influït el llenguatge tècnic i els mitjans de comunicació, sovint sensibles, especialment aquests darrers, a les modes i a les maneres d'altres llengües. El concepte i la tipologia de mots composts s'ha enriquit considerablement, i són la qüestió de base sobre què recolza l'escriptura mateixa d'aquesta mena de mots.

Aquest document simplifica la pràctica seguida fins ara en l'ús del guionet per a escriure composts i mots prefixats. Hi observem un esforç per regular aqueix ús amb senzillesa i amb major precisió, i una reducció de la presència d'aquest element gràfic.²

Tenim en aquest volum un tercer grup de documents centrats en qüestions morfològiques. El primer (p. 25) inclou dos acords, breus i remarcables, publicats per primera volta l'any 1962 en el número 3 dels fulls informatius de la Secció Filològica (segons acord pres el 15 de juny de 1962); havia aparegut posteriorment, l'any 1990, en els *DocSF* (I, p. 77). Aquests acords afecten l'admissió com a normatives de les formes *meua*, *teua*, *seua*, etc., a la vora de *meva*, *teva*, *seva*, etc.; i, també, de les formes en *-am*, *-au*, del present d'indicatiu dels verbs de la 1a conjugació, i en *-às*, *-assis*, etc., de l'imperfet de subjuntiu d'aqueixa mateixa conjugació. Aquests acords s'adiuen amb el caràcter composicional o participatiu que el mateix IEC reconeix per a la normativa lingüística, segons la dreuera oberta per Fabra (*vid.* p. 34 d'aquest volum).³

Seguint aqueix mateix enfilall d'acceptació de la diversitat dels parlars catalans, hi ha un segon document centrat en aspectes morfològics: «Sobre la grafia de la persona 1 del present d'indicatiu dels verbs a les Illes Balears»; va ser aprovat el 15 de maig de 1992 i es va publicar per primera vegada aqueix any en els *DocSF* (II, p. 97-100). Aquest document s'ocupa dels

1. Hi ha, com reconeix el mateix document, casos «aparentment contradictoris» (p. 16), sobretot, als ulls de l'usuari mitjà de la llengua; per exemple, cal escriure *infrascrit*, però *sotaescrit* o *infraestructura*.

2. Hi ha encara marge per al dubte i algun cas que exigeix la memorització de regles. I és que, al capdavant, no ens trobem davant una qüestió només formal; com suggeríem adés, convindrà aclarir el concepte i la tipologia dels mots composts.

3. Siga'ns permès d'expressar la sorpresa que provoca, sobretot (però no exclusivament) des del País Valencià, el qualificatiu de «més normals» aplicat en el document que comentem (p. 25) a les formes del possessiu del tipus *meva*.

problemes gràfics plantejats pel fet que el català de les Illes no prenga cap terminació específica per a aqueixa persona verbal, llevat d'alguna excepció (ja ressenyada en aquest document, p. 30), i que mantinga la consonant final del radical. S'hi generen grups consonàntics finals poc habituals i una diversitat de solucions, segons el radical i la conjugació, que calia sistematitzar.⁴

Sens dubte, és en el tercer document sobre qüestions gramaticals (p. 31-39) on més es palesa la voluntat de continuar i d'aprofundir el caràcter composicional o participatiu de la normativa catalana a què hem alludit, emprant els qualificatius als redactors d'aquest text. Segons adverteix en una nota el mateix volum, el document conté la versió revisada de la representació de la flexió verbal de les «Instruccions de maneig del diccionari», incloses en la primera edició del *DIEC*. La revisió ha consistit, en primer lloc, en la introducció d'una «Nota prèvia», on es fa explícita la voluntat integradora que inspira l'acció de l'Institut; i, en segon lloc, en la correcció dels models verbals publicats en la primera edició del diccionari esmentat.

Hem de congratular-nos que s'hagen incorporat al model normatiu les formes verbals balears, valencianes i, en part, del català occidental, i de la Catalunya Nord. Com ja havia observat Fabra mateix (Fabra 1927, ed. de Vallverdú 1980: 171), la variació en la morfologia verbal és un dels trets més característics del català modern i que, potser, s'avé més malament amb un model de llengua estàndard que volgués seguir motles unitaristes. Dins el procés (complex i, fins i tot, avalotat) d'arrelament de la llengua normativa, és fonamental que la gramàtica i el diccionari incorporen també la diversitat morfològica; si més no, a les hores d'ara, no sembla que hi haja cap altra possibilitat per a fer eficaç un corpus codificat que ha de ser (i que vol ser-ho) per a tot el català. Cal tenir present, a més, que la diversitat de solucions en aquest nivell de la llengua no sol entrebancar la comunicació entre parlants de modalitats diferents; no compromet, per tant, la viabilitat del model estàndard, una de les funcions bàsiques del qual és, precisament, garantir la comunicació interdialectal.

Una qüestió, aparentment menor, que havia provocat polèmica i una certa desorientació ha estat l'ús dels signes d'interrogació i d'admiració. El document aprovat per la SF de l'IEC l'11 de juny de 1995 ha volgut omplir el buit que hi havia en la nostra normativa en aquest tema; s'havia publicat en els *DocSF* (III, p. 91-94) i el trobem ara incorporat en el volum que ressenyem ací (p. 41-44). Com és sabut, darrerament observàvem com més d'un autor, empreses editorials, manuals d'estil, llibres de text i la premsa tendien a emprar aquests signes tant al final com al començament de les frases interrogatives i exclamatives. El document de l'IEC proposa el manteniment «d'allò que certament era un hàbit prou ben establert» (punt 2., p. 43): l'ús dels signes d'interrogació i d'admiració exclusivament al final de l'oració (punt 3, p. 44); considera la possibilitat de posar, si més no, el signe d'interrogació al principi quan l'oració és «extremadament llarga i no conté cap element gramatical suggeridor del seu valor interrogatiu» (punt 1, p. 43).⁵

4. El document descriu perfectament aquest tret de la morfologia verbal de les Illes, com és sabut, hereva dels usos de la llengua antiga i coincident, en algun aspecte, amb part del català dels valencians. Sobta una mica, per això, que es referisca en el punt 2 al fet que «Els verbs regulars de les conjugacions 2 i 3 (purs) no prenen tampoc la terminació -o per a la persona 1» (p. 30); aquesta terminació -o, pròpia del català occidental i del central, només apareix a les Illes, com el mateix document adverteix (punt 1.2, p. 30), en casos molt concrets: en «els radicals acabats en -u consonàntica» (p. ex. *enaiguo*, *adequo*).

5. Aquesta mena de signes són, fonamentalment, mitjans que han d'ajudar-nos en la comunicació escrita. Tot i la càrrega simbòlica que comporta l'adopció d'una convenció gràfica o una altra, sembla que la posició més assenyada en aquesta qüestió no hauria d'oblidar aqueix objectiu pràctic. Així, per exemple, no és sempre fàcil de preveure quina serà la llargària d'una frase en un text que ha d'imprimir-se; pensem en factors com el format de lletra, els finals de ratlla o la simple disposició del text sobre el paper.

La major part d'aquest volum (p. 45-228) de *Documents normatius 1962-1996* està ocupada pel que arreplega les «Diferències del *DIEC* respecte del *DGLC*⁶ quant a la presentació de les entrades i la nomenclatura». Com és sabut, la publicació del diccionari renovat de la llengua catalana ha estat un dels esforços més importants que ha dut a terme darrerament l'IEC. La revisió i l'ampliació del *DGLC* era, sens dubte, una veritable necessitat social: la gran diversificació de l'ús del català havia fet insuficient una obra com aquesta, concebuda ja originalment pel seu màxim inspirador, com a «canemàs» del futur diccionari més complet.⁷

La publicació del *DIEC* va moure, sobretot al Principat, discussions que van arribar a tocar l'acritud. No és ara el moment d'aturar-nos-hi; tot i així, siga'ns llegut de destacar els aspectes positius que, a parer nostre, ha tingut aquella polèmica. Hi podem veure un símptoma de la importància que han pres en la societat obres que, com els diccionaris, fan un paper referencial: ajuden a dibuixar la fita entre el *bon* i el *mal* ús de la llengua i, al capdavall, ajuden a perfilar la identitat de la llengua mateixa; són peces claus en el procés constant de construcció de l'idioma. La polèmica ha oferit, a més, una bona oportunitat per a reflexionar sobre el concepte de diccionari normatiu i sobre el model de diccionari que necessita una societat com la catalanoparlant, sotmesa a un context de llengües en contacte. Sembla que hem d'avançar cada vegada més vers un diccionari pensat més en la producció lingüística i no sols en la resolució de dubtes puntuals. Això comportarà, entre altres coses, la diversificació de les vies d'accés a la consulta i l'augment de la informació que han de furnir aquestes obres (pronúncia, valors semàntics específics i afegits, comportament sintàctic dels mots, morfologia, combinatòries, fraseologia, sinonímia, variació funcional...).

Ens sembla una pensada excellent fer explícita quina és l'aportació concreta del *DIEC* davant el *DGLC*, i donar-la a conèixer; és un objectiu que s'acompleix amb la publicació d'aquest document. El lector troba ací la llista de 1) «Modificacions en la representació de les entrades» (p. 52-88), que inclou «Modificacions en la forma dels mots» (p. 52-65), «Modificacions en la categoria gramatical dels substantius i dels adjectius» (p. 65-86) i «Modificacions en la categoria gramatical dels verbs» (p. 86-88); 2) «Supressió d'articles» (p. 88-96), que inclou «Articles suprimits» (p. 88-93), «Articles substituïts per altres articles» (p. 93) i «Articles integrats en altres articles» (p. 94-96); i 3) «Addició d'articles» (p. 96-228), que inclou «Articles nous» (p. 96-222) i «Articles segregats d'altres articles provinents del *DGLC*» (p. 223-228).

Donar compte detallat d'aquesta llarga sèrie de novetats supera de molt les possibilitats d'una ressenya com aquesta. Parem atenció ací sobre algun aspecte, com ara la modificació de certes grafies:

Bolig (en comptes de *bolitx*), d'acord amb la pronúncia sonora dels derivats corresponents.

Calamar, en comptes del singular analògic *calamars*, trobador en part del català central i, segurament, generat a partir del plural *calamarsos* (cfr. *nusos*, *reixos*).

Cuquello (en comptes de *cuquelló*), l'única forma d'aquest ornitònim de què tenim notícia al País Valencià.

Endarrere (en comptes d'*endarrera*), coherent amb *darrere*.

Rerecor, *rereguarda*, *reressaga*, etc. (en comptes de *reracor*, *reraguarda*, *rerassaga*, etc.), coherents amb *rere*.

En la línia de fer concordar la grafia, la fonètica catalana històrica i viva, i, en algun cas, la morfologia, hi ha també, a la vora dels exemples anteriors, casos com ara:

Càntera (en comptes de *càntara*).⁸

Escalamera (en comptes d'*escalamera*, derivat d'*escàlem*) i *escàlom* (en comptes d'*escàlum*; al capdavall, variant d'*escàlem* a l'estil *escàndol* o *ségol* per *escàndel* o *séguel*).

6. *Diccionari general de la llengua catalana* (1954²).

7. Badia i Margarit ja es referia en la «Introducció» que obri la primera edició del *DIEC* (p. XI) a la gran expectació que va suscitar l'anunci de l'aparició d'aqueixa obra.

8. Ja emprat per Alegre / Leonart / Veny (1992).

Faralló (en comptes de *farelló*)...⁹

És ben considerable, l'entrada de material lèxic vinculat amb la terminologia específica. La incorporació d'una representació important d'aquest tipus de mots està justificada per les necessitats de l'usuari d'un diccionari com aquest. El parlant contemporani viu dins un context cultural en què la terminologia científicotècnica, almenys de nivell mitjà, no és gens ni mica estranya. Hi ha, a més, un bon grapat de vocables nous motivats per les novetats socials i materials. L'evolució de la societat contemporània exigeix una actualització constant del bagatge lèxic de les llengües (*abatible, aparcament, aparcar, aplic, biquini, bungalow, cablar, cablatge*...)

No és menys remarcable la incorporació de material lèxic dels diversos parlars catalans. L'usuari trobava en el *DGLC* absències, a voltes importants, que no col·laboraven gens a la materialització d'aqueixa voluntat integradora de la diversitat, que adés comentàvem, ni al paper referencial que corresponia a un diccionari general i normatiu de la llengua. Pel que fa a lèxic valencià, sovint compartit amb altres parlars, especialment el català occidental, cal destacar la incorporació d'un volum de vocables important; sense que vulguem ni puguem ser exhaustius ací, hem de destacar-ne algun, com ara els següents: *abadejo; abatoll i abatollar; acatxar; acorar; acurtar; afaenat; ahuixar; alacrà; albardí; albellatge; alfabeguera*,¹⁰ *alficòs; algepseria i algepsot; aliacrà; almanco; alteró; ametla i ametler; apegar; aponar-se; assegador*,¹¹ *bac, bacada* 'caiguda forta'; *bacoreta; bafaner, bafanejar; baila; bajoca, bajocar, bajoqueta; baldador, baldar-se* 'gronxar-se'; *baldragues; barxa; basquet* 'caixa per a transportar fruits'; *baticul; batidor; becar; bellota; blaiüra, blaiürar, blavura; boçar* 'vomitar'; *bogamarí; a bondó; bonicària; borbomballa; botijós; brull* 'mató'; *busquereta; butoni; butza; cabrerot; cabuderia; cagerada; calceti; canyaret* 'avalot, embolic'; *catxerulo; encabotar-se; encisam; ensobinar-se; entabuixar; esgarrar* 'esquinçar, estripar'; *esguell i esguellar* 'esquinçar, estripar';¹² *esguit, esguita i esguitós; fato; fiçó; flixar-se i flixat; furro; de gaidó; gatxull; llavador; llepó*,¹³ *l·ligallo; llima* 'l·limona', *l·limera* 'l·limoner'; *lloma; llomello; mauturi; matalaf, matalafer, matalaferia; milotxa; monyica, monyicot, monyicotada; motle; murta; naia; nyivit; nyora; òbila; oroneta; palomet* 'papallona'; *pardalada, padaleria; romer* 'romani'; *tella; tendur*,¹⁴ *tomell*,¹⁵ *tonya; vetla* i derivats; *xicó*,¹⁶ *xicon*; *xona; xorroll; xuplar*...

Aquesta mostra il·lustra la diversitat dels materials incorporats: variants formals de mots comuns, locucions, mots d'origen hispànic (aragonés o castellà), paraules de vocabulari bàsic i d'al-

9. Convindria demanar-nos si *llebretó*, segons proposa el *DIEC* (en comptes del *llebrató* del *DGLC*), va d'acord amb *llebrat* 'llebre petita' o amb un doble diminutiu sobre *llebret* (+ *ó*); cfr. altres derivats d'aquesta mena en *-at*: *pinatell, llobató* (cfr. Colomina 1991 i 1995: 86; Martines 1999a).

10. Sobta que *alfàbega*, el mot base i variant etimològica, no haja estat incorporada al *DIEC*.

11. *Assagador* i *assegador* 'camí ramader' són variants vives al País Valencià; les vacil·lacions entre *a* i *e*, en contextos com aquest, no són infreqüents en català occidental. Hem documentat *assagador* en textos valencians del s. XIV (Martines 1999b); la 1a documentació del mot era fins ara del s. XIX. El *DECat* proposa la grafia *assegador*, suposant un origen mossàrab del vocable, a partir d'un llatí *SECUTORIUM; en Martines (1999b) provem de mostrar que probablement no hi ha motius suficients per a rebutjar un origen àrab del mot (àr. *sâqa* 'rereguarda', d'on el cat. *saga* i derivats), com ja havia exposat el *DCECH*, i que, per tant, potser la grafia més adequada continua sent *assagador*.

12. Hem observat que *esgallar*, probablement la forma originària (1a documentació del s. XIV; Colón 1960) i viva al nord del País Valencià i en tortosí, manté l'entrada pròpia i la definició ('esberlar') que li atorgava el *DGLC*; no hi ha cap remissió en el *DIEC* entre tots els dos articles.

13. *Llepó* és, a més de 'llepaire, adulador' (*DIEC*), 'xafarder' i 'delator'; un bon equivalent per al castellà *chivato*.

14. Bon equivalent de l'espanyol *mesa camilla*.

15. Sembla que la forma més corrent és, però, *tomello*; cfr. adés la incorporació de *cuquello* o *llomello*.

16. La variant més corrent i documentada és *xicon*.

tres de més específiques, termes més aïnes col·loquials, etc. Hi ha materials que poden ser molt valuosos per al conjunt de la llengua; poden omplir buits en certs registres i substituir barbarismes: *vid. adés, canyaret* («Armar un canyaret» 'muntar un número'), *llepó, tendur...*

Ha estat motiu de polèmica l'acceptació o el rebuig de mots forasters. En la llista de novetats del DIEC, hi ha un grapat de vocables d'aqueix tipus: *caldo, monyo, matxo, guapo, trago...*¹⁷ són paraules molt arrelades en l'ús popular i males de substituir per equivalents genuïns. No podem obviar la situació de minorització en què encara viu el català: l'exposició intensa a l'espanyol, en la major part del nostre territori, i, també, al francès o a l'italià, obri les portes a l'entrada en la conversa diària d'un gran volum de vocabulari foraster; ens hi tornem a referir més avall. Aquest és un fenomen d'un abast molt profund, que va més enllà de la simple incorporació de segons quins barbarismes. Sense un espai cultural propi, resta ben compromesa la supervivència de qualsevol llengua com a instrument viable i diferenciat per a la conceptualització i la representació del món.

Comptat i debatut, ens trobem, davant un llibre important per a l'arrelament i la difusió de la normativa catalana. És un exemple de la necessària adequació del procés de codificació a les necessitats d'ús de la llengua en un període de canvis socials i culturals pregonos. Sortosament, el català és cada vegada més cosa de tots els catalanoparlants; a mesura que amera els diversos àmbits d'ús, des dels més formals als més populars, es diversifiquen les necessitats i les exigències dels parlants. Cal, doncs, que hi haja una comunicació fluïda i més àgil entre les institucions acadèmiques i aqueix cos social. La codificació és essencialment un procés de construcció constant de la llengua: l'elaboració, avui i ara, d'un model que ha de perpetuar-se en el futur, sobre els fonaments de la tradició.

Els canvis socials i culturals a què ens referim tenen en la nostra societat manifestacions particulars, de gran importància per al futur de la llengua. Hi ha, d'una banda, els produïts per fenòmens universals vinculats amb la mundialització: el desenvolupament tecnològic permet la difusió ràpida i general de les novetats culturals i, per tant, lingüístiques. Hi ha l'exportació fàcil i de gran abast de les coses i de les maneres de categoritzar-les, de comprendre-les i d'expressar-les amb paraules.

De l'altra banda, la convivència quotidiana i íntima amb l'espanyol (o amb el francès i l'italià) ha arribat a assolir graus desconeguts fins ara entre els catalanoparlants; la bilingüïtzació de la població i la presència massiva d'aqueixes llengües en tots els contextos socials (des del lleure als àmbits formals), condicionen molt directament el model de llengua (col·loquial i formal) d'ara i, previsiblement, del futur. No som els primers a advertir fenòmens com ara la inseguretat en l'ús de la pròpia llengua o la naturalització, sobretot en certs grups generacionals i socials, de solucions lingüístiques que, fins no fa gaire, haurien despertat la sospita dels parlants (*vid. Solà 1996: 98 i següents*). Paral·lelament, disposem de mitjans per a difondre el coneixement de la llengua d'una gran capacitat d'influència; en realitat, els mateixos que han permès la difusió d'altres llengües a casa nostra: el sistema educatiu, els mitjans de comunicació, el cinema, l'esport...

L'objectiu d'acceptació de la diversitat i de convergència progressiva dels parlars catalans exigeix un aprofundiment en l'esperit, que com hem mostrat, impregna la redacció dels documents aplegats en aquest volum.

Aquesta realitat tan complexa fa preveure que el corpus normatiu haurà de ser capaç de respondre a una realitat social cada vegada més diversa. Haurà de continuar servant com a referent per a una tipologia d'usuaris del català progressivament més variada: des dels professionals de la llengua (traductors, correctors, ensenyants, escriptors, periodistes) a publicistes, polítics, comerciants, empresaris, advocats... Cadascú amb graus de coneixement *intuïtiu* de l'idioma diversos i amb necessitats d'ús concretes. Cal, doncs, continuar per la via que ens duga a un corpus normatiu àgil, pràctic, polièdric.

17. Com també ocorre en altres regions de l'idioma, *trago* conviu al País Valencià amb *glop*. Com a equivalent de l'espanyol «Echar un trago», per ací es diu «Fer-se'n una», «Pegar o fer-se un colp o colpet».

BIBLIOGRAFIA

- ALEGRE, Montserrat / LLEONART, Jordi / VENY, Joan (1992): *Espècies pesqueres d'interès comercial. Nomenclatura oficial catalana*. Barcelona: TERMCAT.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1995): *Introducció. DIEC*. Barcelona: IEC.
- COLOMINA I CASTANYER, Jordi (1992): «Morfologia i ortografia: a propòsit d'algunes grafies controvertides», MARTINES, Vicent / MARTINES, Josep / PONSODA, Joan (ed.): *A sol post. Estudis de llengua i literatura*, Núm. 2. Alcoi: Marfil, p. 130-153.
- COLOMINA I CASTANYER, Jordi (1995): *Els valencians i la llengua normativa*. Alacant: Generalitat Valenciana; Diputació d'Alacant.
- COLÓN I DOMÈNECH, Germà (1960): «L. Revest Corzo, *Libre de Ordinacions de la vila de Castelló de la Plana* (Castelló 1957)», *ZrP*, Núm. 76, p. 285-291.
- DCECH COROMINES, Joan / PASCUAL, José Antonio (1991 [1987²]): *Diccionario Crítico Etimológico Castellano e Hispánico*. 6 vol. Madrid: Gredos.
- DECAT COROMINES, Joan (1991 [1983⁴]): *Diccionari Etimològic Complementari de la Llengua Catalana*. 9 vol. Barcelona: Curial / La Caixa.
- FABRA, Pompeu (1984²): *La llengua catalana i la seva normalització*. VALLVERDÚ, Francesc (ed.). Barcelona: Edicions 62 / La Caixa.
- MARTINES, Josep (1999a): *El valencià del segle XIX. Estudi lingüístic del «Diccionari Valenciàno» de Josep Pla i Costa*. Alacant: IIFV; Barcelona: PAM.
- MARTINES, Josep (1999b): «Una família lèxica conflictiva?: SAGA, +SAGAR, ASSAGAR (?) i AS-SAGADOR o ASSEGADOR». *Actes del XXIII Colloqui General de la Societat d'Onomàstica*. Ulldecona, el Montsià, 25/26-X-1997. [en premsa].
- SOLÀ, Joan (1996): «El catalán actual y el del siglo XXI». HINTZ, Suzanne (ed.): *Essays in Honor of Josep M. Solà-Solé. Linguistic and Literary Relations of Catalan and Castilian*. Washington: Peter Lang, p. 81-121.